

Η Πόλη της καρδιάς μας: Χρονικό της άλωσης

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Γράφει η Μάρω Σιδέρη.

Η Κωνσταντινούπολη, αχ η Κωνσταντινούπολη! Η πόλη του Κωνσταντίνου, η πόλη της Παναγιάς, η πόλη της καρδιάς μας! Το 330 μ.Χ. ο Μέγας Κωνσταντίνος σε μια σπάνιας ευφυΐας κίνηση μεταφέρει την πρωτεύουσα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στην περιοχή του Βυζαντίου, εκεί όπου Ευρώπη και Ασία συναντιούνται. Έτσι γεννήθηκε η Κωνσταντινούπολη. Στα χρόνια που μεσολάβησαν από τη γέννηση ως την πτώση της, η Πόλη έζησε στιγμές δόξας μα και φρίκης, γνώρισε πιστούς φίλους μα και κηρυγμένους εχθρούς. Όνειρο πολλών φιλόδοξων ήταν τούτη η πόλη, για την οποία οι έμποροι της Μεσαιωνικής Δύσης έλεγαν ότι ήταν λουσμένη στο φως. Κι όμως οι πόλεμοι και τα εσωτερικά προβλήματα κάποτε την γονάτισαν, ώστε όταν ο Μωάμεθ ο Β΄ ξεκινούσε το φιλόδοξο σχέδιο να την αποκτήσει, η Πόλη ήταν πια η σκιά του παλαιού της εαυτού.

Παρόλα αυτά, ίσως να μην έπεφτε στα Οθωμανικά χέρια εάν δεν την είχαν αποδεκατίσει πρώτα οι Χριστιανοί! Η μεγάλη κατηφόρα για την Κωνσταντινούπολη είχε αρχίσει το 1204, όταν οι Σταυροφόροι την άλωσαν και με πρωτοφανή μανία κατέστρεψαν το μεγαλύτερο μέρος του πολιτισμού της. Στα 57 χρόνια που έμειναν οι Δυτικοί στην Πόλη, οι βιβλιοθήκες της απογυμνώθηκαν, οι ναοί της βεβηλώθηκαν, οι θησαυροί της κλάπηκαν, τα ταμεία της άδειασαν, ιερά κειμήλια,

λείψανα αγίων και έργα τέχνης μεταφέρθηκαν στους καθολικούς ναούς και στα φεουδαρχικά αρχοντικά της Ευρώπης. Όταν το 1261 ο στρατηγός Αλέξιος Στρατηγόπουλος την απελευθέρωσε, η Βασιλεύουσα δεν ήταν παρά μια πόλη ρημαγμένη που πέρασε τα τελευταία 129 ελεύθερα χρόνια της πασχίζοντας μάταια να βρει δυνάμεις για να αμυνθεί κόντρα στους πανίσχυρους Οθωμανούς.

Ποιος μπορούσε να υπερασπιστεί μια τέτοια πόλη; Μόνο ένας σπουδαίος ηγέτης, ένας μεγάλος ήρωας. Το όνομά του; ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

Ο γιος του Εμμανουήλ Παλαιολόγου και της Ελένης Δραγάτη, ήταν εκείνος που δέχτηκε να σηκώσει το ασήκωτο βάρος: Μολονότι είχε πλήρη επίγνωση της κατάστασης, δέχτηκε να στεφθεί Κύριος μιας Αυτοκρατορίας που περιοριζόταν πια σε μερικά δεσποτάτα, να οργανώσει την άμυνα με άδεια ταμεία, να σώσει την Πόλη του ή να χαθεί μαζί της, να μην την αφήσει να σβήσει ακέφαλη και ατιμασμένη. Αυστηρός, ηθικός, γνήσιος ηγέτης από αυτούς που δεν κρύβονται στα παλάτια τους ή στα γραφεία τους, αλλά ηγορούν πρώτοι στον αγώνα, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ήταν και είναι η φωνή της Πόλης και των ιδανικών της: Ελευθερία, Αγάπη, Ομόνοια, Πίστη, Αγώνας μέχρι εσχάτων. Ένας Ιταλός ανθρωπιστής ο Φρανσέσκο Φίλελφο τον περιγράφει ως «άνθρωπο με ευσεβές και ανώτερο πνεύμα» και αναμφίβολα είναι από τους ελάχιστους ηγέτες της παγκόσμιας Ιστορίας που κέρδισαν το σεβασμό ακόμα και των «αντίπαλων» ιστοριογράφων.

Απέναντί στον τελευταίο Παλαιολόγο, Σουλτάνος των Οθωμανών ένας πανέξυπνος και τολμηρός στρατιωτικός άνδρας. Στα 21 του χρόνια ο Μωάμεθ ήταν στ' αλήθεια ταλαντούχος στην τέχνη του πολέμου, και θα ήταν άδικο και μικρόψυχο να μην αναγνωρίσει κανείς η στρατιωτική του ευφυΐα. Πολύ μορφωμένος και μεθοδικός, μελετούσε τις επιστήμες της εποχής, μιλούσε πέντε γλώσσες, είχε πάθος με την μωαμεθανική πίστη, ήταν αποφασιστικός και σκληροτράχηλος. Το όνειρό του να κατακτήσει την Κωνσταντινούπολη είχε γίνει μανία, ώστε – σύμφωνα με τις πηγές- παρέμενε άγρυπνος νύχτες ολόκληρες να μελετά σχέδια της Πόλης και να εντοπίζει τα τρωτά σημεία της άμυνάς της. Ο τρόπος με τον οποίο δημιούργησε τις συνθήκες πριν επιτεθεί ήταν στ' αλήθεια εντυπωσιακός, δείγμα αποφασιστικότητας και έμπνευσης: Τον Ιούνιο του 1452, ένα χρόνο πριν την πολιορκία, είχε προνοήσει να χτίσει στο στενότερο σημείο του Βοσπόρου το φρούριο Ρούμελη Χισάρ, που μαζί με το Αναντολού Χισάρ, δηλ. το φρούριο της Ανατολής, χρησιμοποιήθηκε για τον έλεγχο της Μαύρης Θάλασσας και της Θάλασσας του Μαρμαρά δυσκολεύοντας επομένως τον ανεφοδιασμό των Βυζαντινών. Αμέσως μετά εισέβαλε στην Πελοπόννησο για να εμποδίσει το Δεσποτάτο του Μοριά να στείλει βοήθεια στην Κωνσταντινούπολη.

Βλέποντας τις κινήσεις του Μωάμεθ ο Κωνσταντίνος καταλάβαινε ότι η επίθεση ήταν θέμα χρόνου και προσπάθησε να οργανωθεί όσο καλύτερα μπορούσε. Το πρώτο μέλημά του ήταν η οικονομική ανόρθωση του κράτους, και η επισκευή των τειχών. Αλίμονο όμως: Στην πιο κρίσιμη στιγμή της Πόλης, ο άνθρωπος που είχε ορκιστεί να την προστατέψει από τους εχθρούς, έπρεπε να βρει τρόπο να νικήσει το πιο φρικτό ελάττωμα της φυλής μας, αυτό το ελάττωμα που μας ακολουθεί σα κατάρα έως σήμερα: Τη διχόνοια. Την ώρα που ο Μωάμεθ ένωσε τους μουσουλμάνους από κάθε σημείο της Ανατολής, ο Κωνσταντίνος είχε να αντιμετωπίσει εκτός από τα διπλωματικά παιχνίδια των Δυτικών, και τις συγκρούσεις ανάμεσα στους ενωτικούς και στους ανθενωτικούς μέσα στην Πόλη. Ήταν δε το μίσος τόσο δυνατό, που οδηγούσε σε προδοσία: την ώρα που ο Αυτοκράτορας χρειαζόταν και το τελευταίο νόμισμα, πολλοί ανθενωτικοί προύχοντες έκρυβαν στα υπόγεια των σπιτιών τους τα τιμαλφή, αρνούμενοι να βοηθήσουν, γιατί όπως είχε πει ο μέγας Λογοθέτης Λουκάς Νοταράς «κάλιο το σαρίκι του σουλτάνου, παρά η τιάρα του Πάπα»!

Μέσα στη γενική αναστάτωση, ο Κωνσταντίνος αγωνιζόταν να οργανώσει την άμυνα: Έκλεισε τον Κεράτιο κόλπο με τεράστια αλυσίδα και ενίσχυσε με άνδρες τα πιο αδύναμα σημεία του διπλού Βυζαντινού τείχους ανάμεσα στις πύλες του Ρωμανού και Ανδριανούπολης, όπου τα τείχη ακολουθώντας το ύψος του εδάφους χαμήλωναν. Είχε δε στη διάθεσή του 4.973 Έλληνες της Πόλης, 2.000 εθελοντές

και 700 σιδηρόφρακτους άνδρες του Ιουστινιάνη, του πρωτοστράτορα Στο πλάι του , ως αρχηγός του στόλου -αν και ανθενωτικός- ο Λουκάς Νοταράς, ο οποίος είχε στείλει στα τείχη τα δύο μεγαλύτερα αγόρια του και ήταν από τους λίγους που έβαλε τελικά την προσωπική του γνώμη στο περιθώριο για το καλό της πατρίδας.

Από την άλλη πλευρά ο Μωάμεθ είχε στη διάθεσή του πάνω από 250.000 άνδρες από τους οποίους μόνο οι 42.000 ήταν τακτικός στρατός. Οι υπόλοιποι ήταν βαζιβουζούκοι, δηλαδή άτακτοι, πλιατσικολόγοι, που θα τους έριχνε πρώτους στη μάχη, για να κουράσουν τον αντίπαλο. Είχε ακόμα 14 πυροβολαρχίες (τις πρώτες στην παγκόσμια ιστορία). Το μεγάλο του όπλο όμως ήταν η μπομπάρδα, ένα μεγάλο κανόνι με κάνη μήκους 8 μέτρων και με δυνατότητα να καλύπτει απόσταση 1.500 μέτρων, φτιαγμένο από τον Ούγγρο τεχνίτη Ουρμπάν. Αυτό το κανόνι είχε παζαρέψει πρώτα ο Κωνσταντίνος, γιατί έβλεπε πως ήταν η μοναδική ελπίδα της Βασιλεύουσας. Δυστυχώς τα σχέδια του συνάντησαν άδεια ταμεία και τσακωμούς κι έτσι η μπομπάρδα έφτασε στα χέρια του εχθρού.

Από το Μάρτιο του 1453 ο οθωμανικός στρατός φτάνει τμηματικά στην κοιλάδα του Λύκου. Η μπομπάρδα την οποία σύρουν πάνω σε ειδικά σχεδιασμένο τροχοφόρο 60 βόδια, βρίσκει τη θέση της απέναντι στο πιο αδύνατο τμήμα του Βυζαντινού τείχους. Στις 5 Απριλίου ο Μωάμεθ φτάνει στην κοιλάδα, επικεφαλής 12.000 επίλεκτων γενίτσαρων και στήνει τη χρυσοκόκκινη σκηνή του μερικές εκατοντάδες μέτρα έξω από την πύλη του Αγίου Ρωμανού, ενώ στο βάθος της θάλασσας, έξω από τον Κεράτιο κόλπο διακρίνονταν τα 300 οθωμανικά καράβια.

Στις 6 Απριλίου ο Σουλτάνος ζητά από την Πόλη να παραδοθεί Η απάντηση του Κωνσταντίνου είναι αρνητική.

Στις 12 Απριλίου η πολιορκία αρχίζει. Οι 14 πυροβολαρχίες βάλλουν κατά των τειχών. Οι Βυζαντινοί συνειδητοποιούν ότι δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα δικά τους κανόνια για να αμυνθούν γιατί οι δόνησεις προκαλούσαν ρωγμές στα τείχη. Όλη την ημέρα τα Οθωμανικά κανόνια χτυπούν και όλη τη νύχτα οι αμυνόμενοι επισκευάζουν τις ζημιές με ξύλα και δεμάτια από μαλλί.

18 Απριλίου γίνεται η πρώτη γενική επίθεση. Ο άτακτος στρατός του σουλτάνου επιχειρεί να ανέβει στα τείχη μα οι Βυζαντινοί, κάτω από τις εντολές του Ιουστινιάνη τον αποτρέπουν. Η πόλη αντέχει. Ο ναύαρχος Μπαρτόγλου επιχειρεί να σπάσει την αλυσίδα στον Κεράτιο για να προσεγγίσει τα θαλάσσια τείχη μα δεν το μπορεί. Η πόλη αντέχει.

Στις 20 Απριλίου ένα αναπάντεχο γεγονός τονώνει το ηθικό των

πολιορκημένων: Από μακριά διακρίνονται τρεις γενοβέζικες γαλέρες φορτωμένες με όπλα και προμήθειες και το μεγάλο βυζαντινό μεταγωγικό του Φλαντανελά, που είχε σταλεί στη Σικελία για να αγοράσει σιτάρι. Για να φτάσουν πρέπει να περάσουν μέσα από τον πανίσχυρο οθωμανικό στόλο του Μπαρτόγλου, που προσπαθεί να τα αποτρέψει. Η ναυμαχία που ακολουθεί είναι εντυπωσιακή, καθώς τα τέσσερα βυζαντινά πλοία ελίσσονται ανάμεσα στα οθωμανικά και τελικά κατορθώνουν να περάσουν πίσω από την αλυσίδα του Κεράτιου. Ο Σουλτάνος, που παρακολουθεί από την πρώτη στιγμή τη ναυμαχία, εξοργισμένος ορμά έφιππος στην θάλασσα και τιμωρεί παραδειγματικά το ναύαρχό του. Οι πολιορκημένοι αρχίζουν να ελπίζουν στη σωτηρία.

Την Κυριακή 22 Απριλίου Η πόλη ξυπνά και αντικρίζει ένα συγκλονιστικό θέαμα. Από το βουνό που πέφτει στον Κεράτιο, κατεβαίνουν Καράβια! Ο ευφυής νεαρός σουλτάνος είχε διατάξει τους άνδρες του να μεταφέρουν 72 καράβια από τη θάλασσα στη στεριά και να τα κυλήσουν πάνω σε ξύλινους διαδρόμους, για να παρακάμψουν την αλυσίδα. Οι πολιορκημένοι έντρομοι παρακολουθούν τους Οθωμανούς ναύτες να προσποιούνται πως κωπηλατούν, ενώ χιλιάδες εργάτες σύρουν τα καράβια από το βουνό και τα αφήνουν να πέσουν στη θάλασσα, μια ανάσα από το Βυζαντινό τείχος. Στο παλάτι των Βλαχερνών ο Κωνσταντίνος αρχίζει να οργανώνει σχέδιο εμπρησμού των πλοίων. Το εγχείρημα αναλαμβάνει ο Ενετός Τζιάκομο Κόκο και οι σύντροφοί του.

28 Απριλίου : Το σχέδιο των Ελλήνων να κάψουν τα καράβια αποτυγχάνει γιατί οι Οθωμανοί το έχουν πληροφορηθεί από τους Γενοβέζους της Πόλης. Η Κωνσταντινούπολη δεν έχει μόνο εχθρούς. Έχει και προδότες. Ο Κόκο και οι άνδρες του πέφτουν στα χέρια των Οθωμανών και θανατώνονται με φρικτό τρόπο μπροστά στα μάτια των πολιορκημένων. Σε απάντηση ο Κωνσταντίνος στην προσπάθεια του να κρατήσει ζωντανό το φρόνημα του λαού, θανατώνει δημόσια Οθωμανούς αιχμαλώτους.

1η Μαΐου 1453: Το κλίμα είναι βαρύ, κάτω από τον άκαιρα συννεφιασμένο ουρανό και με το Βόσπορο χαμένο μέσα σε μια αδικαιολόγητη για την εποχή ομίχλη. Οι ανθενωτικοί τριγυρνούν στα σοκάκια της πόλης και ερμηνεύουν τη μαγιάτικη βροχή ως κατάρα του Θεού, φανατίζοντας την ήδη βεβαρημένη ατμόσφαιρα. Ο Κωνσταντίνος μάταια αγωνίζεται να πείσει τους ανεγκέφαλους Έλληνες ότι το δεμάτι δεν σπάει αν είναι ενωμένο, ότι τούτες είναι ώρες που απαιτούν ηρεμία και ενότητα.

7 Μαΐου: Οι Οθωμανοί εξαπολύουν δεύτερη γενική επίθεση στην κοιλάδα του Λύκου. Η πόλη αντέχει.

12 Μαΐου: Νέα επίθεση στις πύλες της Ανδριανούπολης και Καλιγαρίας. Η πόλη αντέχει. Ο Σουλτάνος διατάσσει τους Σέρβους μηχανικούς να σκάψουν λαγούμια. Εάν δεν μπορεί να πάρει την Πόλη κανονικά, είναι αποφασισμένος να την πάρει υπόγεια. Ο Ιουστινιάνης το έχει προβλέψει και με τη βοήθεια του Σκοτσέζου μηχανικού Γιόχαν Γκράντ οι στρατιώτες του μέσα από τους υπονόμους καίνε ζωντανούς τους επιτιθέμενους. Η πόλη αντέχει.

Ο Μωάμεθ αγωνιά. Καλεί έκτακτο συμβούλιο και ακούει το βεζίρη Χαλίλ Τσανταρλί να προτείνει λύση της πολιορκίας. Στο παλάτι των Βλαχερνών ο Κωνσταντίνος περιμένει τους απεσταλμένους του να επιστρέψουν με την ελπιδοφόρα είδηση ότι έρχεται βοήθεια από τη Δύση. Περιμένει και ελπίζει: Οι χριστιανοί δε θα άφηναν μια χριστιανική πόλη να πέσει στα χέρια των απίστων. Ή μήπως θα την άφηναν;

Στις 23 Μαΐου ο Μωάμεθ δίνει στον Κωνσταντίνο την τελευταία ευκαιρία: Εάν μου παραδώσεις την Πόλη θα πας όπου θέλεις με τους άρχοντες και τα υπάρχοντά σου, και ο λαός δε θα πάθει τίποτε ...

Ο Αυτοκράτορας, μπροστά στο δέλεαρ της σωτηρίας, δίνει μια απάντηση που θα υποστηρίξει ως το τέλος και της οποίας οι πέντε τελευταίες λέξεις συνοδεύουν ως σήμερα το Στρατό των Ελλήνων:

«Το να σου παραδώσω την πόλη δεν είναι στο χέρι μου ούτε στο χέρι κανενός άλλου από αυτούς που κατοικούν σ' αυτή. Γι' αυτό με κοινή απόφαση, και με τη θέλησή μας θα πεθάνουμε και δε θα λογαριάσουμε τη ζωή μας... ου φεισόμεθα της ζωής ημών»

Οι ηρωικοί απεσταλμένοι ναυτικοί περνώντας μέσα από τον Οθωμανικό στόλο, φτάνουν στην Πόλη με άσχημα μαντάτα: Στον ορίζοντα δεν φαίνεται Δυτικό πανί. Οι σύμβουλοι προτρέπουν τον Βασιλέα να φύγει. Ο Ιουστινιάνης με την αγωνία του φίλου τον παρακαλεί να μπει σ' ένα δικό του καράβι. Ο Κωνσταντίνος όμως δεν είναι ένας συνηθισμένος πολιτικός άνδρας: **«Εάν έφευγα τι θα έλεγε για μένα η οικουμένη; Σας ικετεύω μην με παρακαλάτε να φύγω. Επιθυμώ να πεθάνω εδώ μαζί σας»** απαντά. Από τα παράθυρα του παλατιού φτάνουν οι κραυγές των Οθωμανών. Ο Μωάμεθ τους τάζει λεηλασία και γλέντι τριών ημερών εάν του φέρουν την Βασιλεύουσα κι εκείνοι υποδέχονται την υπόσχεση με ζητωκραυγές, χορούς και τυμπανοκρουσίες. Ο Αυτοκράτορας δεν αντέχει άλλο: ξεσπά σε κλάματα για την πόλη που χάνεται, προδομένη από φίλους και προπάντων διχασμένη.

25 Μαΐου: Όλοι γνωρίζουν ότι σε 4 μέρες οι Οθωμανοί θα χτυπήσουν. Η πόλη δεν έχει ψωμί και ως έφεδροι έχουν μείνει μόνο οι καλόγεροι που περιμένουν στο ναό

των Αποστόλων τη στιγμή που θα τους καλέσει ο Βασιλιάς τους να πολεμήσουν. Το συμβούλιο θέτει και πάλι το ζήτημα που πληγώνει τον Κωνσταντίνο: Εάν δεν μπορούμε να σώσουμε την Πόλη, ας σώσουμε τουλάχιστο τον Αυτοκράτορα! Ο Παλαιολόγος αντιδρά με οργή και εξουθενωμένος από τη νηστεία, την κόπωση και την αγωνία χάνει τις αισθήσεις του. Δε δέχεται όμως να φύγει.

28 Μαΐου 1453: Το πρωί οι καμπάνες καλούν τους Έλληνες στις λιτανείες. Στο παλάτι των Βλαχερνών οι αξιωματούχοι συγκεντρώνονται για τελευταία φορά. Ο Κωνσταντίνος απευθυνόμενος στους Έλληνες τους υπενθυμίζει το καθήκον της φυλής: **Ο άνθρωπος πρέπει να είναι έτοιμος να πεθάνει για τέσσερις μεγάλες αξίες: Την πατρίδα, την πίστη, τον ηγεμόνα και την οικογένεια. Είναι η ώρα για τον Λαό της Κωνσταντινούπολης να πεθάνει για όλα αυτά.** Ευχαριστεί τους Λατίνους για τη συμπαράσταση και έπειτα, όπως πράττουν μόνο οι σπουδαίοι ζητά συγγνώμη από όλους και τους ζητά να πράξουν το ίδιο. Σε τέτοιο αίτημα ενός τέτοιου άρχοντα ποιος θα τολμούσε να αρνηθεί; Μπροστά στον Κωνσταντίνο, Έλληνες και Λατίνοι γίνονται μια αγκαλιά. Επιτέλους η ομόνοια λίγες ώρες πριν το τέλος. Στην Αγία Σοφιά οι κληρικοί ντυμένοι με τα επίσημα άμφια τελούν την τελευταία Θεία Λειτουργία για να λάβει ο λαός την ύστατη κοινωνία. Οι υπερασπιστές της Πόλης μεταλαμβάνουν και τρέχουν ξανά στις επάλξεις, μαζί τους και ο Αυτοκράτορας. Ευχαριστεί τους άνδρες του και με το άλογο καλπάζει από το ένα άκρο των τειχών ως το άλλο για να δώσει κουράγιο στους αγωνιστές, ίσως και για να αποχαιρετήσει το φως του ήλιου από την Πόλη του...

Και ο ήλιος δύει. Θα είναι η τελευταία δύση που θα αντικρίσει η χριστιανική Κωνσταντινούπολη.

Τα Μεσάνυχτα της 29ης Μαΐου 1453 οι κραυγές των επιτιθέμενων σχίζουν τον αέρα και η Κωνσταντινούπολη καλεί με τις καμπάνες το λαό της στα τείχη. Η επίθεση ξεκινά κατά κύματα: Πρώτα στέλνονται οι άτακτοι. Για δύο ώρες τα τείχη πολιορκούνται μα η άμυνα κάνει καλή δουλειά. Η Πόλη δεν γονατίζει. Από θαλάσσης τα πράγματα δεν είναι τόσο δύσκολα για τους Έλληνες, αν και όλοι καταλαβαίνουν ότι ο στόλος του εχθρού θέλει μόνο να απασχολήσει άνδρες και όχι να τους νικήσει. Η μεγάλη μάχη δίνεται στην κοιλάδα του Λύκου. Ο Μωάμεθ ρίχνει το ασκέρι του Ισχάκ Πασά, αλλά η πυκνή τους διάταξη επιτρέπει στους Έλληνες να ρίχνουν στο ψαχνό. Η Πόλη δεν γονατίζει. Τα κανόνια τραντάζουν τα τείχη. Λίγο πριν το ξημέρωμα η μπομπάρδα γκρεμίζει ένα τμήμα από το εξωτερικό τείχος του Αγίου Ρωμανού και οι πρώτοι 300 οσμανλήδες ορμούν μα αποδεκατίζονται από τον Κωνσταντίνο και τους άνδρες του. Η Πόλη δε γονατίζει. Με το πρώτο φως της ημέρας ο Μωάμεθ στέλνει τους γενίτσαρους, αλλά οι αμυνόμενοι, άριστα

εκπαιδευμένοι από τον Ιουστινιάνη, άριστα εμψυχωμένοι από τον Παλαιολόγο δεν εγκαταλείπουν. Η Πόλη δεν γονάτισε ακόμα. Ο Ιουστινιάνης όμως πληγώνεται την πιο κρίσιμη στιγμή και οι άνδρες του τον απομακρύνουν από το πεδίο της μάχης. Ο Κωνσταντίνος σπεύδει στο πλευρό του και πάνω στην αγωνία του τον ικετεύει να παραμείνει: **«Κάνε υπομονή αδερφέ. Σε έχουμε ανάγκη»**. Εκείνος όμως δεν αντέχει άλλο. Οι άνδρες του τον βάζουν σ' ένα καράβι με προορισμό τη Χίο. Πεθαίνει εν πλω.

Ο Κωνσταντίνος επιστρέφει στα τείχη, και ρίχνεται στη μάχη αλλά την αναταραχή που προκάλεσε η απώλεια του Ιουστινιάνη αντιλαμβάνεται ο Μωάμεθ. Τα κανόνια χτυπούν και τελικά το εξωτερικό τείχος υποχωρεί. Όλο το δράμα παίζεται τώρα σε δύο σημεία: στην πύλη του Αγίου Ρωμανού όπου ο Κωνσταντίνος δίνει την ύστατη μάχη και στην πύλη της Αδριανούπολης, πολύ κοντά σε μια πόρτα που χρησίμευε για τον ανεφοδιασμό των πολεμιστών και μολονότι ασήμαντη για τους Βυζαντινούς, έμεινε γνωστή ως η πιο μυστηριώδης πόρτα της ιστορίας: την Κερκόπορτα. Κανένας δεν μπορεί να πει με σιγουριά κάτω από ποιες συνθήκες κυμάτισε η σημαία του Μωάμεθ πάνω από την κερκόπορτα. Ήταν προδοσία ή απροσεξία; Κι αν προδοσία, ποιος τη χρεώνεται; Η αλήθεια χάθηκε στη δίνη της μάχης ή των συμφερόντων και μόνο θρύλοι κράτησαν το όνομά της ζωντανό κι έμεινε η Κερκόπορτα ως «ένας κόκκος άμμου που έκρινε την ιστορία του κόσμου», όπως παρατηρεί ο Στέφαν Τσβάιχ.

Το πρωί της 29ης Μαΐου, η σημαία των Οθωμανών πάνω στα τείχη έδωσε πρώτη το μήνυμα **:ΕΑΛΩ Η ΠΟΛΗ...** Η Πόλη του Κωνσταντίνου γονάτισε μετά από 57 μέρες πολιορκίας, μετά από 1123 χρόνια πορείας. Την είδε άραγε γονατισμένη ο βασιλιάς της ή είχε χαθεί πριν συνειδητοποιήσει το τέλος της αγαπημένης του; Κανένας δεν ξέρει. Η πληροφορία ότι η τελευταία του επιθυμία ήταν να πεθάνει από χριστιανικό χέρι, δεν είναι ιστορικά επιβεβαιωμένη, σίγουρα όμως πέθανε στο πεδίο της μάχης παλεύοντας για την Πόλη του ως την ύστατη ανάσα. Το σώμα του αναζητήθηκε από το Μωάμεθ μέσα στις επόμενες μέρες και αναγνωρίστηκε από τα χρυσά αυτοκρατορικά σανδάλια. Τον αναγνώρισε ο αιχμάλωτος Νοταράς και ο Σουλτάνος έδωσε εντολή να ταφεί με βασιλικές τιμές, σε άγνωστο σημείο της πόλης, για να μην γίνει ο τάφος του τόπος λατρείας από τους εναπομείναντες βυζαντινούς. Ο Λουκάς Νοταράς εκτελέστηκε, αφού είδε να θανατώνονται μπροστά του ο 14χρονος γιος και ο γαμπρός του, όπως ο ίδιος είχε ζητήσει. Ο γενναίος Βυζαντινός προτιμούσε να τους δει να πεθαίνουν, παρά να τον δουν εκείνοι. Φοβόταν λένε μήπως ο γιος του τρομάξει από το θάνατο του πατέρα του και αλλαξοπιστήσει.

Όσο για την Αγία Σοφιά; Έγινε φρικτός τάφος για τους ικέτες, που είχαν ζητήσει

καταφύγιο εκεί, όταν οι πρώτοι Οθωμανοί μπήκαν στην Πόλη. Ο ναός θα καταστρεφόταν στα σίγουρα από τη μανία των απαίδευτων στρατιωτών, εάν δεν έσπευδε ο ίδιος ο Μωάμεθ για να τον προστατέψει. Κάποιοι λένε πως τον προστάτεψε από φόβο προς τους Δυτικούς (μήπως η καταστροφή του σημαντικού Ναού προκαλούσε την αντίδραση των χριστιανών της Δύσης) και κάποιοι για να τιμήσει τη χριστιανή μητριά του, Μαρώ την οποία υπεραγαπούσε. Το σίγουρο είναι ότι ο Σουλτάνος πάτησε το ίδιο απόγευμα πάνω στην αγία τράπεζα και στρέφοντας το πρόσωπο προς τη Μέκκα ευχαρίστησε τον Αλλάχ, μετατρέποντας το Ναό σε τζαμί. Την Παρασκευή 1η Ιουνίου 1453 έγινε η πρώτη επίσημη μουσουλμανική προσευχή στο Ναό της του Θεού Σοφίας. Οι τοιχογραφίες του ναού καλύφθηκαν από ασβέστη και μόνο η Πλατυτέρα δεν δέχτηκε να καλυφθεί μα στέκει εκεί μέχρι σήμερα με ακάλυπτο το πρόσωπο κι ορθάνοιχτα τα μάτια και φυλάει την Πόλη της καρδιάς της.

Πηγή: eptalofos.gr